

цінностей молоді висвітлено недостатньо, в літературі відсутні науково-обґрунтовані рекомендації щодо застосування методики формування моральних цінностей студентів вищих навчальних закладів.

Названі положення вказують на актуальність проблеми, що й зумовило вибір теми наших досліджень.

Література

1. Архангельський Л. М. Ценностные ориентации и нравственное развитие личности - М.: Знание, 1978. - 64 с.
2. Блюмкин В. А. Мир моральных ценностей - М.: Знание, 1981 - 64 с.
3. Бондаревская Е. В. Педагогика- личность в гуманистических теориях и системах воспитания: Учебное пособие - М.: Ростов-на Дону, ТЦ «Учитель», 1999. - 558 с.
4. Гусейнов А. А. Социальная природа нравственности - М.: Изд-во МГУ, 1974. - 157 с.
5. Кон И.С. В поисках себя: личность и ее самосознание - М.: Наука, 1984. - 355 с.
6. Попова Д. А. Формирование общечеловеческих ценностей у старшеклассников средствами массовой информации в современных условиях: Дис. канд. пед. наук: 13.00.07.- К., 2002.
7. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии. М.: Наука, 1976.

Л.П.Гапоненко

ТЕХНОЛОГІЯ КОМУНІКАТИВНО-СИТУАТИВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОМУ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

В статье рассматриваются актуальные вопросы профессионально-ориентированного обучения иностранному языку студентов педагогического университета. Автор обосновывает эффективность использования технологии коммуникативно-ситуативного моделирования в обучении студентов иностранному языку для профессиональных целей.

The actual problems of professionally oriented foreign language teaching of the pedagogical university students are considered in the article. The author substantiates the using of the modelling technology of communicative situations to increase the efficiency of foreign language training for professional purposes.

Поширення і розвиток міжнародних відносин України з іншими державами зумовлює соціальне замовлення суспільства на підготовку кваліфікованих педагогів, які повинні володіти навичками та вміннями професійного іншомовного спілкування в різних сферах діяльності. У зв'язку з цим в системі вищої педагогічної освіти великого значення набуває питання навчання студентів практичного володіння іноземною мовою з метою використання її для професійних цілей.

Вивченням проблеми професійно спрямованого навчання іноземній мові та іншомовної усномовленневої діяльності студентів немовних спеціальностей займалось чимало дослідників (О.С.Большакова, Л.О.Ємельянова, А.Л.Мірзоян, С.І.Тітов, V.Benson, P.Stevens, A.Waters та інші). Однак, на сьогоднішній день існують дослідження з методики професійно спрямованого навчання іноземних мов лише для таких спеціальностей: економісти (Є.В.Мірошниченко), юристи (Г.П.Савченко), медики (О.П.Петрашук), технічні спеціальності (О.Б.Тарнопольський), торговельно-економічні (Л.Ф.Манякіна), залізничників (Ю.В.Дегтярьова), спеціалістів морського флоту (С.В.Козак). Інші галузі, в тому числі і педагогічні, залишаються малодослідженими.

Мета нашого дослідження полягає в вивченні можливостей технології комунікативно ситуативного моделювання під час навчання студентів іноземних мов для професійних цілей.

Відповідно до сучасних освітніх вимог щодо рівня володіння іноземною мовою, що висвітлені в типовій програмі з іноземної мови, випускник педагогічного немовного університету має володіти вміннями вільно висловлюватися у процесі досягнення ним соціальних, академічних і професійних цілей. Як відомо, методика навчання будь-якої іноземної мови включає три основні аспекти: 1) соціально-психологічний; 2) педагогічно-методичний; 3) лінгвістичний. Під час навчання

іноземної мови для професійних цілей змінюється лише останній компонент, пов'язаний зі специфікою структури та лексичного складу та термінології певної спеціальності. При цьому важливим моментом є також те, які професійні цілі ставлять студенти для себе при вивченні іноземної мови.

Сучасне суспільство та розвиток міжнародних зв'язків все більше потребують від спеціалістів різних галузей, а особливо педагогів, застосовувати знань, вмінь і навичок з іноземної мови для професійних цілей. При безпосередньому контакті з носіями мови та іноземними колегами фахівець потребує умінь не лише читати та перекладати фахові тексти іноземною мовою, сприймати та розуміти інформацію на слух, але й брати участь в обговоренні предмета спілкування за фахом; вмінь аналізувати предмет обговорення та знаходження його сильних та слабких сторін; вмінь дискутувати, коментувати інші погляди й точки зору. При цьому важливою рисою під час цієї діяльності виділяються вміння оперувати професійною лексикою та термінологією, здійснення розумових операцій аналізу, синтезу, узагальнення, конкретизації при допоміжній ролі наочних засобів (схем, таблиць, формул тощо).

Таким чином, студенти все більше відчувають нагальну необхідність застосування набутих знань з іноземної мови на практиці. У зв'язку зі змінами у мотивації вивчення студентами іноземної мови з'явилася окрема галузь науки, яка почала досліджувати проблеми, пов'язані з вивченням іноземних мов як одного із шляхів отримання знань з обраної студентами спеціальності. Так серед нових тенденцій у методиці викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах з'явився термін *викладання іноземної мови для спеціальних цілей*.

Згідно з Рекомендаціями Ради Європи, навчання іноземної мови та формування комунікативної компетенції проходить у межах 4 сфер: особистої, суспільної, освітньої та професійної. Коло особистої сфери розглядає студентів як індивідів і стосується їхнього особистого життя, родини. У суспільній сфері студенти діють як члени загальної громади, групи. У професійній сфері основний акцент робиться на професійну діяльність студентів. А в освітній сфері йдеться про організоване навчання в стінах освітнього закладу.

У зв'язку з тим, що ми маємо справу з майбутніми педагогами, то у професійній сфері мова йтиме саме про педагогічну діяльність студентів. Головна увага повинна приділятися обраній студентами спеціальності. Тому, цілі й функції вивчення іноземної мови в умовах запропонованої технології моделювання іншомовних комунікативних ситуацій мають бути зорієнтовані на вирішення студентами конкретних комунікативних завдань, які пов'язані з конкретною спеціальністю, обраної ними. В практичному плані все вищесказане зводиться до: чіткого визначення мовленнєвого мінімуму, за допомогою якого можливо розвинути навички практичного володіння мовою для професійних спеціальних цілей; засвоєння студентами певного мінімуму фахових лексичних одиниць, специфічну термінологію, тощо; засвоєння певного обсягу граматичних структур, розділів, особливостей перекладу тощо.

Наведені критерії досить вдало, на наш погляд відображаються в технології комунікативно-ситуативного моделювання, яка являє собою сукупність дій в системі "викладач-студент", спрямованих на усвідомлення майбутніми педагогами ролі іноземної мови в професійному становленні їх особистості, на оволодіння ними знаннями, вміннями і навичками іншомовної мовленнєвої діяльності, набуття досвіду спілкування іноземною мовою. Основу технології моделювання ситуацій іншомовного спілкування становить навчальний мовленнєвий матеріал, розподілений у вигляді проблемної моделі. Зміст цієї моделі складають комунікативні ситуації з рольовими завданнями для студентів. Технологія моделювання окремих ситуацій у функціональному плані здатна замінити реальний процес комунікації і може бути основою в навчанні іншомовного спілкування для професійних цілей, тому що дає можливість більш чітко ставити його мету, відтворювати умови, адекватні мовленнєвим, і врахувати всі параметри реальної системи спілкування іноземною мовою.

Основу технології комунікативно-ситуативного моделювання для навчання іншомовного спілкування студентів нефілологічних факультетів на початковому етапі повинен

складати лексичний матеріал загальнонаукового і загальтехнічного плану.

Структурування змістовного боку навчального матеріалу мотивується тим, що на цьому етапі у студентів повинно виникати якнайменше труднощів, пов'язаних із розумінням того, що означає матеріал, який вони вивчають, та з підвищенням інтересу до предмета. Уже на початковому етапі навчання надається можливість накопичення мовленнєвого матеріалу для професійного спілкування іноземною мовою, відпрацювання в студентів вмінь і навичок діалогічного і монологічного висловлювання з відповідними тематичними і стилістичними обмеженнями. Наявність цих навичок надалі буде необхідною умовою переходу до другого етапу навчання в технології комунікативно-ситуативного моделювання – розвитку умінь і навичок вживання стилістично і тематично відібраного і вивченого мовленнєвого матеріалу для реалізації мети усного професійно спрямованого спілкування в монологічній чи діалогічній формах іноземною мовою. Основна увага тут зосереджена на накопиченні термінологічного словникового запасу і розвитку вмінь і навичок як у монологічній (наукова доповідь, повідомлення тощо), так і в діалогічній мові (у формі дискусій, бесід на професійні теми тощо). Важливе місце на цьому етапі навчання займає робота з відпрацювання елементів міжфразового зв'язку (судження, що вводять висловлювання, будують його, чи пов'язують різні фрагменти висловлювання) і навчання формул іншомовного повсякденного, професійного і педагогічного спілкування. Вибір розмовних тем, використання кожного речення й окремих фраз повинно бути виправдане розумінням комунікативної цінності для пропонованої ситуації і для відповідної категорії учнів. Процес навчання організовується при цьому таким чином, щоб пов'язати мовленнєві моделі, що вводяться, з функціями, які вони можуть виконувати в процесі комунікативного обміну. Це передбачає розвиток у студентів уявлень щодо потенційних можливостей певних мовленнєвих формул, стійких висловлювань для реалізації різних комунікативних функцій: вираження прохання, запрошення, вибачення, співчуття тощо. Усе це дозволить використовувати

досліджуваний матеріал у реальних ситуаціях професійного спілкування іноземною мовою. Таке спілкування передбачає не тільки знання студентами відповідного мовленнєвого матеріалу, але і прийнятих норм усного професійного спілкування та ділового етикету.

На заняттях моделювалися ігрові ситуації двох типів: для роботи з фаховими текстами та загальнокомунікативні ігрові ситуації. Тексти науково-технічного фахового спрямування відрізняються від суспільно-популярних особливістю конструкцій, великою кількістю термінології та певною фаховою лексикою. Тому, методи роботи з фаховими текстами, запропоновані технологією комунікативно-ситуативного моделювання, дозволяє студентам подолати когнітивний розрив при розумінні того, що читається і полягає у створенні викладачем проблемної комунікативної ситуації в рамках тексту.

Технологія моделювання ситуацій мовного спілкування сприяє закріпленню та перенесенню мовленнєвих навичок та вмінь студентів у практику використання ними іноземної мови для спеціальних цілей. Знайомство з фаховою літературою, опрацювання текстів дозволяє розширити набір мовленнєвих засобів студентів, виробити в них загальну мовленнєву стратегію щодо цих засобів, аналогічну тій, яка формується в результаті оволодіння рідною мовою. Так, наприклад, на передтекстовому етапі, залучається інформативна основа, фонові знання студентів з теми, складання лексичної і семантичної картини тексту (за допомогою запитань типу *What do you know about..?*). Під час роботи з текстом використовується вибірковий переклад тексту, фрагментів з фаховими термінами, тематичних одиниць, пошук головних речень, тощо. На післятекстовому етапі студентам пропонується анутовання, тезування, складання резюме, переказ основних положень тощо. На цьому етапі відбувається трансформація текстової інформації, перехід від когнітивної діяльності до комунікативної. Мовленнєва діяльність студентів на основі фахового тексту відбувалася також в різноманітних іграх та ситуаціях.

Так, наприклад, ситуація *Самокероване інтерв'ю*, де кожен студент записує ряд запитань, на які він має намір відповісти. Потім студенти вибирають партнерів, обмінюються з ними запитаннями та беруть інтерв'ю один в одного. Можливий варіант, коли всі гравці беруть інтерв'ю в одного з учасників гри. Можна ставити умову, щоб той, у кого беруть інтерв'ю, унікав правдивих відповідей, тощо. Потім студенти з викладачем обговорюють це інтерв'ю.

Під час ситуації *Плюси і мінуси* студентам пропонується обговорити яке-небудь явище, факт, тощо. Група ділиться на дві команди. Студенти з першої команди називають всі плюси та позитивні явища, що обговорюється, а інша команда заперечує їм та виступає з протилежними судженнями, аргументуючи свою думку. Потім викладач пропонує кожній команді виробити загальну точку зору, а капітанам – повідомити її.

Практика застосування технології комунікативно-ситуативного моделювання показала високу ефективність у навчанні студентів іноземної мови для професійних цілей. Це пояснюється тим, що навчання проходить в моделюючих ситуаціях, які досить повно імітують умови реального спілкування іноземною мовою. Студенти, в яких виникає інтерес і закріплюється внутрішня мотивація, одержують можливість висловити свою думку, розкрити професійні погляди та установки, перебороти страх перед спілкуванням іноземною мовою. В результаті мовленнєва діяльність стає особистісно значущою і невід'ємною частиною професійної діяльності майбутнього педагога. В ході нашого експерименту було встановлено, що реалізація запропонованої технології забезпечила поліпшення знань студентів, якість їх підготовки, підвищила мотивацію та потребу здійснювати комунікативну взаємодію іноземною мовою.

Література

1. Морська Л.І. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей / Іноземні мови. – 2002. - №2.- С.23-24.
2. Петранговська Н. Система вправ для навчання студентів немовних спеціальностей вищих закладів освіти професійно

спрямованого монологу-міркування. / Іноземні мови. – 2003. - №2. – С.17-24.

3. A Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment. A Guide for Users. Council of European Publishing, Language Policy Division, 2002. – 232p.

І.С.Зоренко

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

В рассматриваемой статье уделено раскрытию понятия “педагогическая ситуация”. Дана классификация типов педагогических ситуаций с разными подходами ученых к данной теме. Автор в статье приводит примеры разных педагогических ситуаций на занятиях по иностранному языку.

The article studies the notion of “pedagogical situation”. It presents the types of pedagogical situations at foreign language lessons.

Радикальні зміни, що відбуваються в науково-технічних областях України, обумовили необхідність змін в викладанні іноземної мови у вищій школі. Відомо, що найбільш цінними освітніми досягненнями є такі, що дають знання, формують уміння та навички, які допоможуть вирішити проблеми, що виникнуть у майбутньому.

Розглянемо поняття „ситуація”. У тлумачному словнику С.І.Ожегова під ситуацією варто розуміти сукупність обставин, якість положення, що викликають обстановку. Б.Т.Лихачов [1,134] у своєму курсі лекцій визначив педагогічну ситуацію: „Основною кліткою педпроцесу є педагогічна ситуація. Використання педагогом змісту, форм і методів вихованої роботи автоматично не гарантує високої якості виховання і навчання. Ефект виникає у випадку творчого створення вихователем педагогічних ситуацій, із системи яких і утворюється педагогічний процес. Педагогічна ситуація виникає тільки в результаті цілеспрямованої, змістовної, зацікавленої взаємодії педагога і дітей, дітей один з одним, дитини з явищами навколишнього світу”.